

Несторук Н. А., канд. пед. наук, доц.,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання,
Сімак В. О., магістрантка гр. 511А

Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ», м. Бахмут, Україна

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ

Анотація. В дослідженні проаналізовано проблему зміни психічної структури, якостей особистості, а саме поведінки, способів спілкування, стереотипів сприйняття, характеру викладачів тощо, під впливом виконання професійної діяльності. З'ясовано, що професійні деформації знижують продуктивність педагогічної діяльності, негативно позначається на професійній мотивації і педагогічній позиції викладача, заважають прояву і реалізації його професійно значущих якостей.

Ключові слова: викладач, професійні деформації, емоційне вигорання, професійна діяльність.

Професійна деформація сьогодні є однією з досить гострих проблем, як в силу поширеності, так і в силу негативних наслідків для людини. Відомо, що сама по собі праця здатна благотворно впливати на особистість. Щодня, протягом багатьох років, під впливом трудової діяльності удосконалюються не тільки професійні знання і навички, а й формуються професійні навички, певний склад мислення і стиль спілкування. Дані численних досліджень показали, що праця надає не тільки позитивний вплив на психіку особистості, а й призводить до появи професійної втоми, зниження працездатності, втрати професійних навичок і вмінь. Таким чином, на стадії професіоналізації людини виникає професійна деформація.

Метою роботи є аналіз професійних деформацій викладачів, як актуального явища сьогодення.

Професійна деформація – це неусвідомлена звичка людини вимірювати явища навколишнього світу відповідно до професійних стандартів. Під впливом умов праці відбувається ослаблення або згасання позитивно психічних якостей особистості. Згодом негативні новоутворення особистості посилюються і розвиваються в синдромі «емоційного вигорання». Передумови розвитку професійно-особистісних деформацій кореняться вже в неусвідомлюваних мотивах вибору педагогічної професії: прагнення до влади, домінування і самоствердження. Ступінь вияву деформації педагога визначається стажем роботи, змістом педагогічної діяльності, а також індивідуально-психологічними особливостями особистості [1]. Аналіз педагогічної та психологічної літератури показав, що сьогодні багато викладачів вузу не задоволені професійним статусом, низькою зарплатою, відчувають страх втратити роботу через скорочення робочих місць. У більшості викладачів відсутні умови для самореалізації. Крім того, сьогодні діяльність фахівців освітньої сфери розглядають в якості ринкової послуги при незмінно високих вимогах до особистісних і професійних якостей педагога. Слід зазначити, що сьогодні

професійна діяльність педагога набуває особливої значущості. В результаті розвитку системи освіти зростає навантаження на фахівців освітньої сфери, а саме: перехід до нових освітніх стандартів висуває нові вимоги до професійної компетентності вчителя; впровадження інноваційних технологій освіти обумовлює емоційну зношеність педагога; впровадження нової системи оплати праці викликає нерозуміння і, як наслідок – невдоволення; нові вимоги до педагога як до фахівця, який має практичний досвід і постійно підвищує свою кваліфікацію, призводять до зростання інформаційного та інтелектуального навантаження [2]. Професійна деформація у представників педагогічної професії, за даними досліджень Е. Е. Симанюк, А. А. Печеркіна, може також проявлятися на чотирьох рівнях.

1. Загальнопедагогічні деформації характеризуються подібними змінами особистості у всіх осіб, що займаються педагогічною діяльністю.

2. Типологічні деформації з'являються, коли особливості особистості викладача розчиняються у відповідних компонентах педагогічної діяльності. Так педагоги, які викладають гуманітарні дисципліни, відрізняються емоційністю, розкутістю, емпатією. Це педагоги-комунікатори. Вони товариські, балакучі, прагнуть обговорювати проблеми з учнями. Педагоги-інтелігенти люблять мудрувати, філософствувати, читати нотації. Організатори схильні командувати і підпорядковувати собі інших.

3. Специфічні або предметні деформації обумовлені специфікою навчального предмета. Наприклад, викладач математики більш стриманий в порівнянні з викладачем літератури.

4. Індивідуальні деформації проявляються через індивідуальні особливості особистості педагога [2].

Таким чином, у кожного викладача в залежності від навчального предмета і особистісних властивостей характеру зустрічаються різні типи деформації. Аналіз наукової літератури показав, що більшість викладачів вищих психологічно не готові до професійної діяльності в нових економічних умовах. Розчарування і, часом, незаслужена критика з боку керівництва, сумніви в правильності професійного вибору, труднощі в особистому житті, викликають біль і образ, провокують стрес і призводять до негативних новоутворень. Також, низька оплата праці і відносно невисокий статус викладача являють собою фактори, що сприяють професійній деформації.

Отже, професійні деформації розвиваються поступово і тривалий час можуть залишатися непомітними, виникнення і розвиток яких знижує продуктивність педагогічної діяльності, негативно позначається на професійній мотивації і педагогічній позиції викладача, заважає прояву і реалізації його професійно значущих якостей.

Список використаної літератури

1. Зотова Л. М. Профессиональные деформации женщин-педагога как предмет педагогического исследования. *Гуманитарные и социальные науки*. 2013. № 3. С. 158–163.
2. Федотова Н. И. Профессиональная деформация преподавателей высшей школы. *Научные труды Московского гуманитарного университета*. 2017. № 4. URL: <http://journals.mosgu.ru/trudy/article/view/528> (дата звернення: 31.03.2021.).